

TÖRVÉNYES METROLÓGIA

1. Mérésügyi háttér

Mindazok a szabályozások, műszaki eszközök és nélkülözhetetlen műveletek, amelyeket a törvényes metrológiában a mérési eredmények megbízhatóságának a biztosítására használnak.

2. Mérésügyi tevékenységek

2.1. Mérésügyi ellenőrzés

a törvényes metrológiai tevékenységek egésze, amely hozzájárul a metrológiai háttér biztosításához. A mérésügyi ellenőrzés magába foglalja:

- a mérőeszközök törvényes ellenőrzését,
- a mérésügyi felügyeletet,
- a mérésügyi értékelést.

2.2. Mérésügyi felügyelet

A mérőeszközök gyártása, importálása, üzembe helyezése, karbantartása és javítása, továbbá azok használata felett gyakorolt ellenőrzés, amit abból a célból végeznek, hogy ellenőrizzék a mérőeszközök metrológiai törvényeknek és szabályozásoknak megfelelő helyes használatát. A mérésügyi felügyelet magába foglalja a csomagoláson feltüntetett és az előrecsomagolt mennyiség helyességének ellenőrzését is.

2.3. Mérésügyi szakvéleményezés

Minden vizsgálat és bizonyítás céljából végzett véleményezés, például hogy törvényszék előtt tanúskodjanak a mérőeszköz állapotáról, és hogy meghatározzák a mérőeszköz metrológiai tulajdonságait, egyebek között a megfelelő törvényes követelményekre való hivatkozás révén.

2.4. Típusvizsgálat

A mérőeszköz típusának vizsgálata annak az eldöntésére, hogy a típus engedélyezhető-e vagy el kell-e utasítani.

2.5. Típusjóváhagyás/típusengedélyezés

Döntés arról, hogy a mérőeszköz-típus kielégíti-e a törvényes követelményeket.

2.6. Típusmegfelelőségi vizsgálat

A mérőeszköz vizsgálatának az a része, amelyet abból a célból végeznek, hogy megbizonyosodjanak a mérőeszköz jóváhagyott típusnak való megfeleléséről

2.7. Mérőeszköz megfelelés-értékelése

Műveletek együttese, melyeket annak a megállapítására végeznek, hogy egy mérőeszköz megfelel-e az arra a mérőeszközre vonatkozó törvényes követelményeknek.

2.8. Hitelesítés

Az (jóváhagyástól eltérő) eljárás, amely magába foglalja a vizsgálatot és a bélyegzést és/vagy a hitelesítési bizonyítvány kiadását, amely bizonyítja és megerősíti azt, hogy a mérőeszköz megfelel a törvényes követelményeknek.

Mintavételes hitelesítés:

Mérőeszközök homogén tételének hitelesítése korlátozott számú, a tételből véletlen módon vételezett mintapéldányok vizsgálatának eredményei alapján.

Első hitelesítés:

Olyan mérőeszköz hitelesítése, amelyet megelőzően még nem hitelesítettek.

Kötelező időszakos hitelesítés:

A mérőeszköz meghatározott időszakonként és a szabályozásban lefektetett eljárásnak megfelelően elvégzett ismétlődő hitelesítése.

Fakultatív hitelesítés:

Minden olyan hitelesítés, amely nem jogszabályi kötelezettség teljesítéséből ered.

2.9. Hitelesítés elismerése

A fél által meghozott vagy két- vagy többoldalú megállapodáson alapuló hivatalos döntés, mely szerint a másik fél vagy a megállapodásban részt vevő másik fél által kibocsátott hitelesítési bizonyítványt mint a követelményeknek megfelelőt elismeri.

2.10. Mérőeszköz ellenőrzése

Mérőeszköz vizsgálata annak bizonyítására, hogy a hitelesítési jel és/vagy bizonyítvány érvényes, hogy a hitelesítési jelek nem sérültek meg, hogy hitelesítése után a mérőeszköz nem szenvedett el szemmel látható módosításokat, és hogy hibája feltehetően nem haladja meg a legnagyobb megengedett üzemelési hibát. A mérőeszköz ellenőrzését csak annak hitelesítése után lehet elvégezni.

2.11. Mintavételes ellenőrzés

Mmérőeszközök ellenőrzése korlátozott számú, a tételből véletlen módon vételezett mintapéldány vizsgálatának eredményei alapján.

2.12. Bélyegzés

A hitelesítés tanúsító jelének alkalmazása. A hitelesítési bélyeg és a záróbélyeg kombinálható. Más bélyegek is alkalmazhatók, például a gyártó részéről.

3. Mérésügyi dokumentumok

3.1. Mérésügyi jogszabály

A törvény vagy egyéb jogszabály, melynek az a célja, hogy meghatározza a törvényes mértékegységeket és létrehozza a törvényes metrológiai szervezetet. A magyar mérésügyi jogi szabályozásának dokumentumai:

- Az 1991. évi XLV törvény a mérésügről
- A törvény végrehajtására kiadott 127/1991. (X.9.) Korm. rendelet.

3.2. Típusjóvá hagyási bizonyítvány (típusengedély)

A dokumentum, amely tanúsítja, hogy a típusjóvá hagyás megtörtént.

3.3. Hitelesítési bizonyítvány

A dokumentum, amely tanúsítja, hogy a mérőeszköz hitelesítése megfelelő eredménnyel zárult.

3.4. Mérésügyi szakvélemény

A mérésügyi intézet által kiadott és regisztrált dokumentum, amely megállapítja, hogy milyen feltételek mellett történt a mérésügyi szakvéleményezés (értékelés), beszámol az elvégzett vizsgálatról és a kapott eredményekről.

3.5. Elutasítási értesítés

A dokumentum, amely megállapítja, hogy a mérőeszköz nem felelt meg vagy a továbbiakban nem felel meg a vonatkozó törvényes követelményeknek.

3.6. Hitelesítési előírás

A hitelesítés alkalmazandó eljárásának leírása, melyet a mérésügyi intézet (Magyarországon az Országos Mérésügyi Hivatal, OMH) bocsát ki, és amely mind a mérésügyi szervek, mind a hitelesítettők számára kötelező előírásokat tartalmaz.

4. Hitelesítést tanúsító jelek, bélyegek

4.1. Hitelesítési bélyeg

A mérőeszközön alkalmazható bélyeg, amely tanúsítja, hogy a mérőeszköz hitelesítése megfelelő eredménnyel zárult. A hitelesítési bélyeg azonosíthatja a hitelesítésért felelős szervezet és/vagy jelezheti a hitelesítés évét vagy dátumát.

4.2. (Hitelesítést) érvénytelenítő bélyeg

A mérőeszközön alkalmazott bélyeg, amely szembeűnő módon jelzi, hogy a mérőeszköz nem felel meg a törvényes követelményeknek, és érvényteleníti a korábban alkalmazott hitelesítési bélyeget.

4.3. Záróbélyeg

A bélyeg, amely megvédi a mérőeszközt a tiltott módosításokkal, alkatrészek eltávolításával stb. szemben.

4.4. Típusjóváahagyási bélyeg

A mérőeszközön alkalmazott bélyeg, amely tanúsítja, hogy az megfelel a jóváahagyott típusnak.

5 Egységek és mérőeszközök

5.1 Törvényes egységek

Az egységek, amelyek használatát a szabályozások előírják vagy megengedik. A törvényes egységek lehetnek:

- SI-egységek
- az SI-egységek SI prefixumokkal képzett decimális többszörösei és törtrészei
- egyéb, a megfelelő szabályozásokban meghatározott, nem-SI egységek
- az előbbiek kombinációi

5.2 Törvényesen ellenőrzött mérőeszköz

A mérőeszköz, amely megfelel az előírt követelményeknek, különösen a törvényes metrológiai követelményeknek.

5.3 Hitelesítésre átvehető mérőeszköz

Jóváahagyott típusú mérőeszköz, vagy olyan mérőeszköz, amely kielégíti a megfelelő specifikációt és mentesíthető a típusvizsgálat alól.

5.4. jóváahagyott típus

Mérőeszköz törvényes használatra engedélyezett meghatározott modellje vagy osztálya, melyre vonatkozó döntést típus jóváahagyási bizonyítvány kiadása erősíti meg.

5.5. Jóváahagyott típus mintapéldánya

Jóváahagyott típusú mérőeszköz, amely önállóan vagy a megfelelő dokumentációval együtt referenciaként használható például annak az ellenőrzésére, hogy a mérőeszközök megfelelnek-e a jóváahagyott típusnak.

5.6. Hitelesítő berendezés

Mérőberendezés, amely megfelel a törvényes követelményeknek, és amelyet hitelesítésre használnak.

6. Mérésügyi intézmények

6.1. Országos Mérésügyi Hivatal (OMH)

Az OMH önálló feladat-és hatáskörrel rendelkező központi hivatal, irányítását a Kormány által kijelölt miniszter látja el, aki a hivatal elnökével kapcsolatos munkáltatói jogokat gyakorolja és jóváahagyja a hivatal szervezeti és működési szabályzatát, valamint éves munkatervét. A mérésügyi központi irányító, felügyeleti és ellenőrző szerve az OMH, területei szervei (a mérték-hitelesítő hivatalok) tevékenységük során a törvényben meghatározott állami feladatokat látják el a közigazgatási eljárás szabályainak alkalmazásával. Az OMH irányítására kijelölt miniszter az OMH, a mérésügyi szolgáltatások igénybevételében érdekelt tárcák és egyéb szervek képviselőiből Országos Mérésügyi Tanácsot hoz létre, amelyet saját tanácsadó szerveként működtet. A tanács működtetéséhez szükséges feltételeket az OMH biztosítja. Az OMH irányítására kijelölt miniszter bejelenti az OMH-t az Európai Bizottsághoz az új megközelítésű irányelvek hatálya alá tartozó kötelező hitelesítésű mérőeszközök megfelelőségének tanúsítása tekintetében EK típusvizsgálatra, EK első hitelesítésre, EK egyedi hitelesítésre, valamint EK felügyeletre. A mérések pontossága és egységessége érdekében az OMH a következő feladatokat látja el:

- Gondoskodik a törvényes mértékegységek használatára vonatkozó szabályozás előkészítéséről, az országos etalonokról, azok nemzetközi összehasonlításáról és hazai továbbszármaztatásáról, valamint az e feladatok ellátásához szükséges mérésügyi kutatásról és fejlesztésről.
- Hitelesítési előírásokat bocsát ki, részt vesz a mérésügyi szabványok és műszaki irányelvek kidolgozásában, ellátja a mérésügyi engedélyezési feladatokat, elvégzi a típusvizsgálatokat, a használati mérőeszközök hitelesítését, részt vesz a kalibráló laboratóriumok akkreditálásában, gondoskodik a kötelező hitelesítés alá tartozó mérőeszközök közösségi típusvizsgálatáról, hitelesítéséről és felügyeletéről, továbbá gondoskodik e törvény és a végrehajtására kiadott jogszabályok megtartásának ellenőrzéséről.

- Képviselet a Magyar Köztársaságot a mérésügyi nemzetközi szervezetekben és az Európai Unió mérésügyi szervezeteiben, együttműködik más államok mérésügyi szervezeteivel, gondoskodik a nemzetközi mérésügyi szerződésekből, valamint az Európai Unió mérésügyi szerződéseiből adódó feladatok végrehajtásáról.

A közösségi típusvizsgálaton, közösségi első hitelesítésen az Európai Unió bármely tagországában megfelelt mérőeszköz a törvény és a végrehajtására kiadott rendeletek alkalmazásában hitelesnek minősül és első belföldi forgalomba hozatala után rá a hiteles mérőeszközre vonatkozó jogkövetkezményeket kell alkalmazni, ide értve a belföldi időszakos és javítás utáni hitelesítési kötelezettséget is.

7. A mérésügy nemzetközi szervezetei

7.1. Globális szervezetek

A mérésügy globális szervezete az OIML, európai regionális szervezete a WELMEC.

Nemzetközi Mérésügyi Szervezet:

A Nemzetközi Mérésügyi Szervezetet (OIML) a Météregyezmény tagállamai 1955-ben nemzetközi szerződés megkötésével hozták létre. A szerződés címe: "Egyezmény a Nemzetközi Mérésügyi Szervezet létrehozásáról". Az egyezményt tagállamként 55 ország ratifikálta, 45 ország levelező tagként csatlakozott.

Nyugat-európai Törvényes Metrológiai Együttműködés szervezete (WELMEC):

A Nyugat-európai Törvényes Metrológiai Együttműködés szervezetét (Western European Legal Metrology Cooperation, WELMEC) 1990-ben az EU és az EFTA törvényes metrológiai szervezetei hozták létre azzal a céllal, hogy erősítsék a tagok mérésügyi szolgálatai iránti kölcsönös bizalmat, harmonizálják a mérésügyi tevékenységet és hárítsák el a mérőeszköz-kereskedelem technikai és adminisztratív jellegű akadályait. A WELMEC céljai nincsenek átfedésben az EUROMET céljaival, az utóbbi fejlesztési programjai azonban hatékonyan támogatják a törvényes metrológiai törekvéseket. Magyarországot a WELMEC-ben az Országos Mérésügyi Hivatal képviseli.